

Riigikogu juhatus
Riigikogu
Lossi plats 1a, 15165 Tallinn

Austatud Riigikogu juhatus

Eesti IV omavalitsuspäev toimus 19.-20. septembril 2019 aastal Pärnus teemal haridus, teadus ja ettevõtlus – tee tulevikku. Täname Riigikogu juhatust suure panuse eest omavalitsuspäeva õnnestumisse. Teadaolevalt kiitis omavalitsuspäev heaks ka valdkonna arenguga seonduvad ettepanekud (lisatud). Omavalitsuspäeva korraldajad on seisukohal, et Pärnus saadud kogemust saab kasutada järgnevate üleriigiliste omavalitsuspäevade sisulisel ettevalmistamisel, mille käigus riigi ja kohaliku omavalitsuse ning ülikoolide ja kolmanda ning erasektori esindajad ühiselt arutaksid valdkonnaga seonduvaid probleeme ning võimalusel kujundaksid võimalike lahenduste osas ühised seisukohad.

Loodame senise meeldiva koostöö jätkumisele, et ühiselt lahendada Eesti hariduse, teaduse ning ettevõtluse ees seisvaid väljakutseid.

Parimate soovidega

Eesti IV omavalitsuspäeval osalejad

20. septembril 2019 Pärnus

EESTI IV OMAVALITSUSPÄEV PÄRNUS

HARIDUS, TEADUS JA ETTEVÕTLUS – TEE TULEVIKKU

ETTEPANEKUD

1. Hariduse ja teaduse valdkonnas:

Kohaliku omavalitsuse jaoks on oluline haridussüsteemi ning teaduse ja ettevõtluse toimivus. Edu tagamiseks on oluline kohalike omavalitsuste, kohaliku omavalitsuse üksuste liitude ja haridusasutuste ning eriti kõrgkoolide aktiivne kaasamine haridusstrateegia 2035 ning teadus ja ettevõtlusstrateegia ettevalmistamisesse. Tulevik sõltub haridusest ja sellest, kuidas haridussüsteem toimib. Haridusstrateegia 2035 ettevalmistamise käigus on vaja üle vaadata, milline peaks olema kohaliku omavalitsuse roll meie haridussüsteemis ning haridussüsteemi roll kohaliku omavalitsuse ja riigi tasandil. Vajame eesmärgipärast ja toimivat ning omavahel integreeritud hariduse, teaduse ja ettevõtluse süsteemi.

1.1. Haridusvaldkonnas koostöö korraldamiseks vajame toimivat koostöömudelit, mis kaasab kõik osapooled, sh ettevõtjad. Koostööd saab korraldada maakondlike omavalitsusliitude ja arenduskeskuste baasil, seades nende üheks prioriteetseks ülesandeks kohalike omavalitsuste, kohalike omavalitsusüksuste maakondliku liidu, maakondlike arenduskeskuste, riigi kesktasandi ja erasektori ning eri õppetasandi haridusasutuste piirkondlike koostöövõrgustike ja -organisatsioonide kujundamise. Vaja on ette mõelda ja kavandada protsesse üle valimistsükli.

1.2. Haridusvõrgu arendamisel tuleb arvestada regionaalse ettevõtluskeskkonna arenguvõimaluste ja innovatsiooniga ning kujundada võtmesektori(te)s tootearendustugi. Üheks esmaülesandeks peab igas maakonnakeskuses olema ettevõtlusõppe ja ettevõtluse õppimiseks ühiste koolitusvõrgustike töös hoidmine, kus on võimalus ka algavale ettevõtjale ettevõtte inkubatsiooniks.

1.3. Haridus- ja teadusvaldkonna rahastamine peab olema jätkusuutlik. Õpetajate, õppejõudude ja teadlaste töötasud ning üliõpilaste ja kutseõppeasutuste õpilastele ettenähtud sotsiaalsed garantiid peavad tagama nende majandusliku toimetuleku ja motivatsiooni tegutseda oma kutsealal. Õpilaste ja üliõpilaste toetused ja õppelaenu peavad katma minimaalsed õppimis- ja elamiskulud. Riiklik finantseerimine peab olema piisav vajalike spetsialistide ettevalmistamiseks ja kutsekindluse tagamiseks.

1.4. Määratleda täpsemalt riigi vajadused kõrghariduse ja teaduse arendamiseks arvestades, et ülikoolidel ja kõrgkoolidel on valmisolek oma kompetentsiressursiga aidata kaasa teadmiste ja teaduspõhise ühiskonna arendamisele nii riiklikul, regionaalsel kui kohalikul tasandil. Sisustada riigi ja kohalike omavalitsuste ootus ülikoolide ja kõrgkoolide rollist regioonides ja nende panus regionaalarengusse ning pöörata suuremat tähelepanu maaeluga seotud hariduse ning teaduse arendamise tähtsusele.

1.5. Tugevdada ülikoolide, rakenduskõrgkoolide, kutseõppeasutuste ja gümnaasiumide koostööd õppekavade ühildamisel, mis võimaldaks lihtsustada õppijate liikumist gümnaasiumide, kutseõppe ja rakenduskõrgkoolide õppekavade vahel ning võimalusel nendelt ülikoolide õppekavadele.

1.6. Tagada riikliku meetme arendamine ja toimivus, mille kaudu saavad üldhariduskoolid ja kutseõppeasutused tellida ülikoolide laboratooriumite kasutamise aegu, vahendeid ja juhendajaid õppetöö läbiviimiseks, mis võimaldaks noortel teha varem otsuseid valitava eriala osas. Riiklik toetusprogramm on vajalik, et ka Tallinnast ja Tartust kaugemate gümnaasiumite ja kutseõppeasutuste õpilased saaksid kasutada ülikoolide laboreid ja kaasata

õppejõude. Soodustada piirkondades asuvate võimaluste kasutamist õppe- ja teadustöö läbiviimiseks, seal hulgas kaugtöökeskuste kasutamist.

1.7. Eesti regionaalset arengut tuleb vaadata komplekselt, et toimiks koostöö ning üks tasand toetaks teist. Regionaalarengu ja omavalitsuste strateegiate planeerimisel kaasame ülikoolid, rakenduskõrgkoolid, kutseõppeasutused ja hariduse kompetentsikeskused. Haridusasutuste strateegiatel ja arengukavades tuleb omakorda paremini arvesse võtta regionaalse hariduse arendamise pikaajalisi sihte ja vajadusi. Eesmärgiks tuleks seada, et igas regioonis on välja kujundatud kohalikust potentsiaalst lähtuv ning jätkusuutlik haridus- ja kompetentsipädevus. Samuti edendada spetsialiseerumist kutsehariduses ning selles valdkonnas konsortsiumite loomist.

1.8. Väärtustada ettevõtlikkuse arendamine ja ettevõtlusõpe, karjääriõpe ja -nõustamine üldhariduskoolides (alustades alusharidusest ja põhikoolist), muuta see sisulisemaks ja süsteemsemaks ning siduda see kohaliku majanduselu vajaduste ja praktika baasiga, kaasates ettevõtjaid haridusasutuste õppekavade koostamisse. Selleks tuleb muuhulgas kaasata erinevate ettevõtlusvaldkondade katus- ja esindusorganisatsioonid ning ettevõtjad haridusasutuste õppekavade koostamisse. Kaaluda noorte varasemaks tööle lubamiseks seadusandluse muutmist, sh tagada õpipoisiõppe laialdasem kasutuselevõtt, eriti mikro- ja väikeettevõtluses. Arendada kodanikuõpetuse ainet sidudes seda paremini kohaliku omavalitsuse toimimisega. Kodaniku- ja ettevõtlusõppe kõrval pöörata suuremat tähelepanu ka sotsiaalse toimetuleku kujundamisele kõige laiemas plaanis.

1.9. Kaasata kohalikud omavalitsused, Eesti Linnade ja Valdade Liit ning kohalike omavalitsuste maakondlikud liidud ja ülikoolid enam elanikkonna täiendus- ja ümberõppe planeerimisse, võimaldades neil tellida täienduskoolitusi ka kohalikelt koolitajatelt ja kohaliku omavalitsuse partneriteks olevatelt haridusasutustelt.

1.10. Laiendada kooli rolli kujundades sellest kogukonna- ja elukestva õppe keskused. Integreerida üldharidus, huviharidus ja -tegevus ning noorsootöö üheks tervikuks luues nn kogupäeva kool ja elukestva õppe keskus. Toetada ühistranspordi võimekust keskusest kaugemates piirkondades hariduse kättesaadavuse parandamiseks.

1.11. Riigi ja kohalike omavalitsuste koostöös jätkata regionaalpoliitiliste meetmetega, mis soodustavad noorte (sh noorte perede) elama ja tööle asumist maapiirkondades, et tagada maaelu järjepidevus. Kaasata noored, sh noorte osaluskoogud, laiemalt kogu kohaliku omavalitsuse tegevusse, andmaks sisendeid arengukavade, kaasava eelarve koostamisse ja huvitegevuse sisukamaks muutmisel ja rahastamisel.

1.12. Soodustada enam noorte, sh õpilaste, üliõpilaste, õpetajate ja õppejõudude ning teadlaste riigisisest ja rahvusvahelist mobiilsust ning Euroopa eakaaslaste kogemustest õppimist.

1.13. Pakkuda mitteõppivatele ja mittetöötavatele noortele (edaspidi NEET-noorte) senisest enam võimalusi koolitustel ja huvitegevuses osalemiseks, tõstmaks nende motivatsiooni ja tagasisuundumist haridusse või tööjõuturule. Toetada senisest enam ja laialdasemalt NEET-noorte perekondi ja sotsiaalseid võrgustikke, et suurendada nende oskust ja suutlikkust NEET-noori toetada.

2. Ettevõtluse valdkonnas:

2.1 Juhinduda tegevuste kavandamisel põhimõttest, mille kohaselt ettevõtlus ja innovatsioon on lahendus ning võimalus, mis toimivad hariduse, teaduse ja ettevõtluse koostöös. Ettevõtluse toetamiseks kavandatavad ja rakendatavad lahendused peavad olema terviklikud ning nende väljatöötamisel peavad osalema kõik tööturu osapooled. Siseriiklikke, samuti järgmise perioodi Euroopa Liidu ja rahvusvaheliste toetusprogrammide vahendeid tuleb

enam kasutada hariduse, teaduse ja ettevõtluse valdkondades ning neid toetava keskkonna arendamiseks ning innovaatiliste lahenduste väljatöötamiseks ja rakendamiseks.

2.2 Rakendada süsteemselt proaktiivseid meetmeid investeeringute meelitamiseks Eestisse, viies ettevõtluse toetamise regionaalsel tasandil ühtse koordineerimise ja vastutuse alla. Kaaluda taotlejapoolse projekti omafinantseerimise määra diferentseerimist sõltuvalt maakonna arengueelduste tasemest.

2.3 Püstitada eesmärgid ja kavandada meetmed, mis tagavad väärrika elu- ja ettevõtluskeskkonna kõikjal Eestis. Rakendada meetmeid, mis motiveerivad kohalike omavalitsusi aktiivselt tegelema ettevõtluseks soodsa keskkonna kujundamisega, samuti tegema koostööd ettevõtjate ja ettevõtetega piirkondliku arengu võimendamiseks. Madalama tulumääradega piirkondades kaaluda maksupoliitiliste erisuste sisseviimist, mis soodustaksid ettevõtlust ääremaade kohalikes omavalitsustes ja piirkondade tasakaalustatud arengut.

2.4 Seada prioriteediks suuremal hulgal inimeste kaasamist tööturul läbi avaliku-, era- ja kolmanda sektori koostöö. Tagada puuetega inimestele ligipääs haridusele ja töökohtadele, sh toetada paremini kohandatud töökohtade loomist. Muuta toetusmeetmetest taotlemise paindlikuks ja vähem bürokraatlikuks.

2.5 Diferentseerida taotlejapoolse omafinantseerimise määra sõltuvalt asukoha arengutasemest ja turutõrgete olemasolust. Kaotada piirangud erinevate toetuste koos taotlemiseks ja kasutamiseks ning soodustada katseprojekte.

2.6 Viia lasteaedade ja koolide õppekavadesse kohustuslikuna ettevõtlikkuse õpe. Suurendada kõrgkoolide, sh kolledžite, üldhariduskoolide, kutseõppeasutuste, noorsootöö asutuste ja ettevõtete koostööd noorte tööturule sisenemiseks ja seal püsimiseks ning vajalike tööalaste oskuste arendamiseks. Arendada ja toetada meetmeid, mis tagavad kutse- ja karjäärinõustamise kõigile kättesaadavuse, sh paremini ära kasutada teadmisi ja kaasaegseid digilahendusi ning panustada veelgi enam kvalifikatsiooni tõstmisse ja ümberõppesse.

2.7 Soodustada haridus- ja noorsootöö asutuste, ettevõtete ning kohalike omavalitsuse vahelist koostööd, mille eesmärgiks on toetada elanike, eriti noorte, tööoskuste ja ettevõtliku hoiaku kujunemist ning tööle asumist ja ettevõtlusega tegelemist.

2.8 Integreerida põhikooli ja gümnaasiumi õppekava ettevõtluse õppe ja kutseõppega, et kõik põhikooli ja gümnaasiumi lõpetajad saaksid võimaluse omandada töösuhtesse astumiseks ettevõtlikkuse ning ettevõtlusega tegelemiseks vajalikud teadmised ja oskused. Peab olema tagatud võimalus omandada ettevõtlusega seotud teadmisi juba põhikoolis ja gümnaasiumis. Kohalikes omavalitsustes luua koostöös partneritega õppeasutuste baasil targa töö- ja loomekeskused, mis soodustavad kohalikes omavalitsustes ettevõtjate ja ettevõtete ning kodanikualgatuste koostööd ning loovad võimalusi kõrge kvalifikatsiooniga kaugtöö tegemiseks.

2.9 Vähendada alaealiste töötamisel kehtivaid piiranguid, andes neile võimaluse töökogemuse saamiseks ja kutseõppes osalemiseks ning vaadates üle alaealiste töö regulatsiooni ning muuta noorte tööhõive soodustamiseks töölepingu seadust.

2.10 Määratleda kehtivas õiguskorras kohalike omavalitsuste ülesandeks ettevõtluskeskkonna ja ettevõtlikkuse motiveeritud arendamine. Vaadata üle riigi ja kohalike omavalitsusüksuste ülesannete jaotus ning regionaalpoliitika järgnevateks aastateks.

2.11 Lihtsustada riigimaade munitsipaliseerimist ettevõtluse edendamise ning muu regionaalse ja kohaliku arengu tagamise eesmärgil, sh uute eluasemekohtade loomiseks ja pikaajalisse maa kasutusse andmiseks koos hilisema väljaostuõigusega.

2.12 Töökohtade kättesaadavaks tegemiseks ja ettevõtluse toetamiseks arendada uudseid, paindlikke ning nõudluspõhiseid hõreasustusse sobivaid transpordilahendusi ja toetusi. Samuti toetada teede sõidetavuse aastaringuse tagamist ja hea raudteeühenduse arendamist komplekselt, mis arvestab elu- ja töökoha pendelrände vajadusi.

2.13 Viia lõpuni kaasaegsetel lahendustel põhinev kiire lairiba internetiühenduse ehitamine maapiirkondades.

2.14 Jätkata ja laiendada meetmeid, mis toetavad elamispindade renoveerimist turutõrke piirkondades üürituru tekke soodustamiseks ja tööjõu mobiilsuse vajaduste lahendamiseks.

2.15 Luua ettevõtjatele sooduslaenude ja -tagatiste paketid regionaalseid erisusi ning vajadusi arvestades. Kasutada terviklikult, paindlikult ja senisest efektiivsemalt töökohtade loomisel ning ettevõtluse arendamisel EL erinevate struktuurifondide, riigieelarve ja kohalike omavalitsuste rahalisi vahendeid, sh lahendusi noorte perede maapiirkondadesse elama ja tööle asumise ning tagasirände soodustamise eesmärgil.

Lisa 2

EESTI IV OMAVALITSUSPÄEV PÄRNUS

HARIDUS, TEADUS JA ETTEVÕTLUS – TEE TULEVIKKU

SELGITUSED

I SISSEJUHATUS

Eesti IV omavalitsuspäeval (OVP) osalejad märgivad, et OVP kui riiklik tähtpäev leiab Eesti ühiskonnas üha laiemat vastukaja. Kujunenud traditsiooni jätkamist nii üleriigilisel tasandil kui ka igas vallas ja linnas, külas ning õppeasutuses - peetakse väga oluliseks kõikjal, kus

omavalitsuste ajalugu, tänapäeva ning tulevikku tähtsaks peetakse. Tugevad omavalitsused on tugeva kogukonna ja hästi toimiva riigi alustalad.

Pärnu OVP-de sisu ja korraldus kinnitab, et Eesti omavalitsuste ja nende liitude, ülikoolide ning riigi, kolmanda ja erasektori esindajatel on kujunenud koostöövõrgustik ning soov ühistegevust jätkata.

Seekordsel OVP keskendusime hariduse, teaduse ja ettevõtluse teemadele. Oluline on, et omavalitsuses oleks mitmekülgseid võimalusi pakkuv hea hariduskeskkond ja ettevõtlikud inimesed, kes panustavad ettevõtlusse ja selle läbi kohaliku omavalitsuse arengusse. OVP-l arutati, kuidas läbi hariduse, teaduse ja ettevõtluskeskkonna parema kujundamise saaksime tugevamad ja elujõulisemad kohaliku omavalitsused.

Osalejad on seisukohal, et ühiskond peab arvestama regionaalsete vajadustega kutse- ja kõrghariduse valdkonnas. Näitena võiks tuua Pärnu haridusvõrgu, mis on mitmekesine, kuid vajab edasiseks majanduskasvu soodustavaks arenguks samuti kaasajastamist.

II HARIDUS- JA TEADUSSÜSTEEMIST

Haridus on üks võtme-eelduseid kohaliku omavalitsuse arenguks. Läbi kohaliku haridussüsteemi on võimalik koolitada ettevõtlikke kogukonnaliikmeid, kes loovad piirkonda lisandväärtust ja töökohti.

Oluline on erinevate hariduse ja teaduse valdkonna institutsioonide koostöö ja sisuline integreeritus. Eelnevaga seondub nii põhikooli, gümnaasiumi ja kutsehariduse kui ka kõrghariduse vastastikune senisest tunduvalt suurem sidustamine.

Kohalikud omavalitsused korraldavad alus- ja üldharidust, noorsootööd, täiskasvanu- ja huviharidust. Haridusvaldkond moodustab suurima osa kohalike omavalitsuste kuludest. Tähtis on, et investeeringud haridussüsteemi oleksid üldjuhul tasuvad ja arvestaksid ka kohaliku ettevõtluskeskkonna vajadustega. Integreeritud haridusvõrk annab võimaluse luua lisandväärtust ettevõtjatele, noortele ja kohalike omavalitsuste elanikele. Haridusasutused on ajalooliselt kohaliku omavalitsuste kogukondliku elu keskuseks, mis panustavad kogukonda ja elanike arenguvõimalustesse.

Riigi keskvalitsus vastutab ülikoolide, kõrgkoolide, ametikoolide ja riigigümnaasiumite haldamise eest. Riigi keskviimu ja kohalike omavalitsuste koostöös on loodud haridus- ja teadussüsteem, mis pakub hea kvaliteediga haridust, mis on eeskujuks paljudele riikidele. Samas on selge, et seda süsteemi on vaja jätkuvalt arendada ja toetada, et tulemused oleksid head ka tulevikus. Omavalitsustasandil on oluline luua õpivõimalused ettevõtluspotentsiaali kasvatamiseks, pöörates seejuures tähelepanu kõikidele haridusastmetele ja õpivormidele, sh huviharidusele ja elukestva õppe võimalustele.

Koostöös riigi kesktasandiga on kohalikel omavalitsustel võimalik luua ühised meetmed, mis tõstavad kutseõppe atraktiivsust ning pakuvad paindlikku täiendus- ja ümberõpet. Ühiste õppekeskuste loomine kutse- ja gümnaasiumihariduses, mis hõlmab ka põhikooli, säästab ressursse ja loob senisest paremaid eelduseid haridustasemetel vaheliseks integratsiooniks, mis annab õppuritele piisavalt laia ja praktilise baasi õpingute jätkamiseks või tööturule sisenemiseks. Kohalikud ettevõtted saavad õppuritele pakkuda „õpipoisiõppeks“ praktikavõimalusi ja leida endale väljaõppinud töötajaid. Samuti toetada õppekavasse

ettevõtluse ja kutseõppega seonduvate ainete võtmist. Oluline on era- ja avaliku sektori ning õppeasutuste parem koostöö.

Kohalikus haridussüsteemis luuakse lisaväärtust noorsootöös ja huvihariduses, mis võimaldab siduda erinevaid (kultuur, majandus, kogukondlikkus, sotsiaal, haridus jt) tegevusvaldkondi omavalitsuse tasandil. Tööturu ja õppe tihedama seostamise programm loob täiendavaid võimalusi. Huvihariduse pakkumine kohalikul tasandil aitab luua noortel, samuti ka täiskasvanuhariduses huvi uute erialade vastu. Huvikoolid toetavad läbi mitteformaalse õppe, näiteks IT ning tehnika valdkonnas, eakate ja puudega inimeste tööturule suunamist soodustavaid meetmeid. Neid tegevusi oleks otstarbekas siduda kutsehariduskeskuste tehnilise õppebaasiga.

Senisest suuremat tähelepanu ja tuge vajab Tallinna ja Tartu välise Eesti majanduspotentsiaali tugevdamine, sidudes seda regionaalse kõrghariduse ja teaduse süsteemiga. See peaks olema üks meede Eesti suurte regionaalsete erinevuste probleemi lahendamiseks. Keskne roll selles on ülikoolide kolledžitel kui kvaliteetse kõrghariduse kindlustajatel ja regionaalsetel arengukeskustel. Regionaalsete kõrgharidusasutustega saab siduda valdkondlikud kompetentsikeskused (sh hariduskeskused), mis aitavad ühelt poolt sektorettevõtetel väärtusahelas tõusta, aga teisalt tugevdada teaduspõhise elukeskkonna arendamist tihedas partnerluses kohalike omavalitsuste ja nende koostööorganisatsioonidega. Integreeritud haridusvõrk ja regionaalsed kompetentsikeskused annavad aluse innovatsiooni ja teaduspõhise ettevõtluse arengule regioonis. Hariduskeskused aitaksid kaasa ka klastrite kujunemisele.

Kõrghariduse omandamine peab üliõpilasele looma eeldused tööturul konkurentsivõimelisuse tekkimiseks ja toimetulekuks. Tihe koostöö tööturu ja kõrgharidusasutuste vajaduste vahel annab võimaluse tööturule lisandväärtuse tekkimiseks. Kõrgkoolid peavad praktikat väärtustama ja kindlustama selle kvaliteedi. Praktika, üliõpilastööde ning teadus- ja rakendusuringute sidumine piirkondlike väljakutsete ja ettevõtluse arenguga on peamine võimalus luua suurem teadussiire kõrgkoolide ja tööandjate vahel. Haridusasutuste koostöö tööandjatega parandab üliõpilaste võimalusi tööturule sisenemisel, tugevdab teadustöö rakenduslikku väärtust ning aitab kaasa arengukeskkonna kujunemisele kohalikes omavalitsustes.

Arvukad rahvusvahelised koostöökogemused ja -suhted tuleks siduda terviklikuks süsteemiks, mis toetaks teadmuvahetust ja innovatsiooni ning eri haridustasandite organisatsioonide rahvusvahelist koostööd ja mobiilsust. Mobiilsus võimaldab luua koostöövõrgustikke, vahendada kogemusi ja arendada õppurite oskusi. Tähtis on kaasata kohalikku omavalitsusse enam rahvusvahelist kompetentsi, et suurendada väliskapitalil põhinevaid investeeringuid. Oluline on kohalike omavalitsuste rahvusvaheliste sõprussidemete kasutamine õppurite vahetuseks ning ärisuhete edendamiseks. Kohalikud omavalitsused saavad oma rahastusega toetada kogukonna osalust rahvusvahelistes innovatsiooniprojektides.

III ETTEVÕTLUSEST

Majanduse kasvava rahvusvahelistumise ja üldise üleilmastumise tingimustes on üheks oluliseks riigi majanduse rahvusvahelist konkurentsivõimet määravaks teguriks riigi ettevõtluskeskkond. Reaalne konkurents ettevõtjate ja töötajate jaoks atraktiivseima keskkonna pakkumisel mõjutab meid juba pikemat aega. Seetõttu oleme järjekindlalt rõhutanud, kui oluline on kujundada ettevõtjasõbralik ärikeskkond. Üha enam saame kinnitust, kui oluline roll

on selles valdkonnas edu saavutamiseks elukeskkonnal ja elutingimustel ning nendega seondul turva- ja perspektiivitundel tervikuna. Vajame keskkonda, kus inimesel on hea elada täna ja tulevikus. Keskkonda, kus inimene, kes töötab või tegeleb ettevõtlusega, saab õiglast ja rahuldavat tasu ning vajadusel sotsiaalseid toetusi ja teenuseid, mis tagavad väärrika, turvalise ja jätkusuutliku elu temale endale ja ta perekonnale.

Sellise eesmärgi saavutamiseks tuleb teha koostööd silmas pidades tuntuks saanud ütlust, mille kohaselt see, mis tõi meid siia, ei vii meid enam edasi.

Riigi, kohaliku omavalitsuse ja haridussüsteemi võimalus ja ülesanne on aidata kaasa töökohtade loomisele, kvalifitseeritud tööjõu ettevalmistamisele, investeeringute juurde meelitamisele ning inimestes üldise ettevõtliku vaimu kasvatamisele, aga ka laiemas plaanis tervikuna sellise elukeskkonna kujundamisele, mida inimesed tänapäeval vajavad. Seda saab edukalt korraldada läbi kohaliku tasandi partnerluse, millesse on kaasatud ettevõtjad, haridusasutused, teadus- ja arendusorganisatsioonid ning kohalikud omavalitsused.

Kohalikud omavalitsused, kus on olemas ettevõtlus ja töökohad, on elujõulised. Sinna jäävad noored, kes soovivad rajada oma kodu ja pere. Täna toimub jätkuvalt ääremaastumine mitmetes kohalikes omavalitsustes ning inimesed on suundunud suurematesse tõmbekeskustesse tööd otsima. Kui vallas või linnas ei ole enam noori, siis sellel kohalikul omavalitsusel puudub tulevik.

Aktiivne ettevõtluskeskkond aitab toetada töökohtade loomist ja püsimist eelkõige maapiirkondades, mis omakorda tähendab omavalitsuse tulubaasi suurenemist ning vähendab samuti ääremaastumist. Tegus ettevõtluskeskkond aitab noored tagasi maapiirkondadesse, toetab kohalikku initsiatiivi ja kohaliku demokraatia arengut.

Kohalikel omavalitsustel ei ole seadusest tulenevaid kohustusi ja eraldi ressursse, mida nad saaks otseselt kasutada ettevõtluse arendamiseks. Siiski aidatakse ettevõtjaid näiteks infrastruktuuri arendamisel, toetatakse alustavaid ettevõtjaid, jagatakse teavet ja julgustatakse ettevõtlusega alustama ning viiakse ellu turundusprogramme. Oluline on inimeste koolitamine ettevõtlikeks ja ettevõtjateks. Vallad ja linnad täidavad osaliselt vahendaja rolli ettevõtjate suhtlemisel eri institutsioonidega.

Ettevõtluskultuuri edendamiseks on kohalikul omavalitsusel võimalik koolitada läbi haridussüsteemi nii õpilasi kui ettevõtjaid, korraldada üritusi, rajada piirkonna ettevõtluskeskusi ning tegeleda ühiselt oma piirkonna arendamise ja atraktiivsemaks muutmisega.

Ettevõtluse arenemise olulisemateks väljakutseteks on kvalifitseeritud tööjõu ning head palka pakkuvate ettevõtete vähesus. Edendada tuleks koostööd ülikoolide, rakenduskõrgkoolide ja kutseõppe õppekavade loomisel ja täiendamisel. Strateegilise planeerimise juures tuleks arvestada ettevõtjate ja üliõpilaste vajadusi regioonis. Regionaalse kõrghariduse konkurentsivõime suurendamiseks saaks ülikoolidesse kaasata ettevõtlusest investeeringuid, mis soodustavad teadus- ja arendustegevust.

Tööjõu puudust mõjutavad kaudselt ka elukeskkond, transport ning kvaliteetsed teenused, mis on tööjõu kaasamisel olulised. Omavalitsused saavad läbi erinevate abistavate teenuste tuua tööturul kõrvale jäänud elanikke, sh eakaid, noori ning erivajadusega inimesi tagasi tööjõuturule. Nende kaasamiseks saavad ettevõtjad abi omavalitsuste pakutavatest teenustest.

Riik ning kohalik omavalitsus saavad aidata erinevate meetoditega, sh toimiva transpordi tagamisega, erivajadusega inimestele ja tööturult tõrjututele mõeldud programmidega, kodu ja töökoha kohandamisega, maksusoodustustega, isikliku abistaja teenusega jne.

Tööjõu kohatine struktuurne mittevastavus ettevõtete vajadustega vajab osapoolte paremat koostööd, et efektiivsemalt lahendada vajalike teadmiste ja oskuste omandamise väljakutset üld-, kutse- ja kõrghariduses.

Võttes arvesse regionaalset aspekti saavad riik ja Euroopa Liit pakkuda ettevõtlike arendamiseks tuge läbi toetusmeetmete, luues ühiskonna jaoks vajalikes valdkondades jätkusuutliku arengu. Rakendada tuleks uusi regionaalseid ELi ja siseriiklikke strateegiad ning initsieerida omavalitsuste vahelisi koostööprojekte teenuste kujundamisel.

Täna peame mõtlema sellele, mida edaspidi veel teha. Algatuse tegemiseks sõnastasime mõned ettepanekud, millele tulevikus lisa ootame.

IV EDASISEST TEGEVUSEST

Oluline on määratleda osapoolte võimalikud ühised tegevused, ressursid ja ajagraafik käesolevate ettepanekute realiseerimiseks. Nõustume, et tegemist ei ole valdkonna arenguks vajalike lõplike ettepanekutega. Edasiste tegevuste kavandamisel on täiendavad ettepanekud teretulnud.

Omavalitsuspäeva osalised peavad oluliseks riigireformi temaatikaga jätkamist, sh selle positiivset mõju hariduse, teaduse ja ettevõtluse osas ning reformi mõju suurendamist kohaliku omavalitsuse valdkonnas.

Omavalitsuspäeval osalejad on seisukohal, et muuta omavalitsuspäev ühiselt uueks tõeliseks traditsiooniks. Selle heaks näiteks on juba neljandate üleriigiliste omavalitsuspäevade tähistamine, seekord Pärnus. Asjakohane oleks Pärnu eeskujul ka edaspidi määratleda omavalitsuspäeva keskne teema ja tegevused, mille ettevalmistamisel osaleksid riigi ja kohaliku omavalitsuse ning ülikoolide ja kolmanda ning erasektori esindajad.

Teeme ettepaneku valdade ja linnade, haridusasutuste ning teiste omavalitsusasutuste juhtidele ja esindajatele kasutada omavalitsuspäeva kohaliku omavalitsuse olemuse ja eesmärkide tutvustamiseks. On ju kohalikul omavalitsusel olnud hindamatu roll nii Eesti omariikluse saavutamisel sada aastat tagasi kui ka selle taastamisel 1990. aastate algul ja tänapäeval. Oleks suurepärase kui riigiasutused, ülikoolid ja teised institutsioonid leiaksid võimaluse omavalitsuspäeva äramärkimiseks. Loomulikult saaksid uut tähtpäeva tähistada meie külad, alevikud, alevid ja maakonnad ning kõik teised, kelle jaoks kohalik omavalitsus ja tema areng on olulised.

Käesolevad ettepanekud järgivad 2018. aastal vastu võetud pühade ja tähtpäevade seaduse muutmise seaduse, millega muudeti 1. oktoober omavalitsuspäevaks, eelnõu väljatöötamisel aluseks olnud mõtteid ja eesmarke. Viimati nimetatud eelnõu seletuskirjas esitatu kohaselt oli seaduse eesmärk ühelt poolt luua õiguslik alus kohaliku omavalitsuse kui põhiseadusliku institutsiooni väärlikaks märkimiseks Eesti riigi loomisel ning taastamisel ja arendamisel. Samas luua sellega võimalus omavalitsuse olemust, probleeme ja tegevust paremini tutvustada, et efektiivsemalt kaasata kogu ühiskonda nii praeguste kui tulevaste väljakutsete lahendamisse. Omavalitsuspäeva nähti hea võimalusena korraldada erinevaid üritusi valdades, linnades,

maakondades ja kogu riigis ning samuti koolis ja külas - kõikjal, kus ollakse omavalitsuste tegevusega seotud ning valdkonda kaasatud. Eesmärgina nähti varem kokkulepitud teema käsitlemist, kusjuures ettevalmistustöösse oleks kaasatud ka asjakohaste riigi institutsioonide ja teiste huvitatud osapoolte esindajad.

Omavalitsuspäevade sisu osas esitati erinevaid mõtteid. Üldisemate teemadena nimetati näiteks haridusvaldkonna arenguid, ettevõtluse arendamist, aga ka piiriülest koostööd. Eesmärgiks seati võimalikult laiapõhjalise koostöö korraldamine. Selle idee järgimiseks peame vajalikuks jätkata töögruppide jätkutegevusi ettepanekute koondamisel, et valmistada ette muudatusi hariduse, teaduse ja ettevõtluse valdkonnas. Eelnev on oluline seadusandja poolt sõnastatud eesmärgi saavutamiseks, et tõsta ühiskonna teadmisi valdkonnast tervikuna ja suurendada võimalusi olla kaasatud demokraatlikult toimiva kohaliku võimu tegevusse. Need on eesmärgid, mida peetakse väga oluliseks põhiseaduse ja Euroopa kohaliku omavalitsuse harta paremaks realiseerimiseks ja kehtiva õiguskorra eesmärgipärasemaks toimimiseks.